บทความวิจัย

การใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป

กิตติพศ วีรอนันตมิตร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการใช้คำแสดงการรับรู้ 「あいづち」 ในการสนทนากับชาวญี่ปุ่นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปโดยเปรียบเทียบกับการใช้คำแสดงการรับรู้ของชาวญี่ปุ่น เก็บข้อมูลโดยใช้ 1.แบบสอบถาม 2.การจำลองสถานการณ์การสนทนาในชีวิตประจำวันหัวข้อสนทนาอิสระ จากนั้นวิเคราะห์ผลการใช้คำแสดงการรับรู้

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า1.ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้คำแสดงการรับรู้น้อย 2.ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้ภาษาไทยปะปนในการสนทนา 3.ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้กลุ่มคำ うん系 ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่ผู้เรียนพบเห็นบ่อยครั้งในหนังสือเรียน อีกทั้งใกล้เคียงกับคำแสดงการรับรู้ในภาษาไทย 4.ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้คำแสดงการรับรู้เพื่อส่งสัญญาณบอกผู้พูดว่ากำลังฟังอยู่มากที่สุด

สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนชาวไทยใช้คำแสดงการรับรู้น้อยน่าจะมาจากพื้นฐานด้านวัฒนธรรมไทย ข้อจำกัดทางภาษาญี่ปุ่น ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถภาษาญี่ปุ่น และเพิ่มโอกาส ในการใช้ภาษาญี่ปุ่นกับชาวญี่ปุ่นนอกห้องเรียนโดยใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น โปรแกรมสนทนาออนไลน์ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คำแสดงการรับรู้, การสนทนาภาษาญี่ปุ่น, การถ่ายโอนทางภาษา, การถ่ายโอนทางการฝึกฝน

Research Paper

Back-channels Expressions Usage of Thai Japanese-Language Learners with Intermediate Level Upward

Kittipong Weeraananmite
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This research purposes to study the natures of applying the back-channel expression while conversing with Japanese of Thai learners studying Japanese language at the intermediate level and above. The data was collected by using 1) questionnaire and; 2) simulation of conversation in the independent topic of daily living. The analysis of the results of Back-channels Expressions was then conducted.

The results indicated that 1) the Thai learners studying Japanese language rarely applied the back-channel expression; 2) the Thai learners studying Japanese language also applied the Thai language in the conversations; 3) the Thai learners studying Japanese language applied the group of (um-pattern) words which are frequently found in the textbooks and similar to the Thai back-channel expression; 4) the Thai learners studying Japanese language maximally applied the back-channel expression to signal the speaker that they are listening.

For the estimation of the causes, it could be concluded that the Thai cultural. Therefore, the competence regarding the Japanese language and opportunities to apply the Japanese language are the factors promoting the learners to well apply the back-channel expression. Promoting the leaners to develop their Japanese language capability and increasing the opportunity of applying the Japanese language with Japanese peoples in various out-of-class channels such as online chat programs will increase the learners' performance in applying the back-channel expression.

Keywords: Keywords: Back-channel expressions, Japanese conversation, Language transfer, Transfer of training

1.บทนำ

ในการสนทนาภาษาญี่ปุ่น การตอบกลับของผู้ฟังที่มีลักษณะเป็นถ้อยคำหรือสำนวนสั้นๆ เรียกว่า「あいづち」หรือคำแสดงการรับรู้เป็นสำนวนสั้นๆ เช่น そうですか、うん、そうなんですか ที่แสดงออกถึงการตอบรับของผู้ฟังในขณะที่การสนทนากำลังดำเนินไปอยู่ เป็นการส่งสัญญาณแสดงการรับรู้ไปยังผู้พูด ผู้พูดชาวญี่ปุ่นคาดหวังคำแสดงการรับรู้จากคู่สนทนาเป็นระยะๆ ในระหว่างการสนทนา และการสื่อสารของชาวญี่ปุ่นจะมีการใช้คำแสดงการรับรู้อยู่เสมอ (水谷, 1983) การใช้คำแสดงการรับรู้ จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้ฟังในการสนทนาภาษาญี่ปุ่น แต่ผู้ฟังที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมักมีปัญหาใน การสนทนากับชาวญี่ปุ่น เนื่องจากผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะใช้คำแสดงการรับรู้ปริมาณน้อย ทั้งยังไม่สามารถใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้การสนทนาไม่ราบรื่น ยิ่งไปกว่านั้นอาจส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดีได้อีกด้วย ดังนั้นการใช้คำแสดง การรับรู้ในการสนทนาถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การสนทนาดำเนินไปอย่างราบรื่น

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ พบว่ามีการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมากที่ศึกษาการใช้ คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนหลากหลายชาติ เช่น ชาวจีน ชาวไต้หวัน ชาวเกาหลี เป็นต้น และพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการใช้คำแสดงการรับรู้ กรณีของผู้เรียนชาวไทยยังมีการศึกษาไม่มากนัก จากการศึกษาของ カウィター (2012)พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับต้นมักจะยิ้ม หัวเราะ แทนการใช้คำแสดงการรับรู้และพบการใช้ภาษาแม่ เช่น โห อ้าว เออ ฮะ หู ปะปนในการสนทนา งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาลักษณะการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเปรียบเทียบกับชาวญี่ปุ่น เนื่องจากการศึกษาก่อนหน้านี้มุ่งเน้นไปที่การสนทนาในห้องเรียนและจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น มีข้อจำกัดทางภาษาญี่ปุ่น ไม่สามารถสื่อสารได้คล่องแคล่ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป เพราะสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนได้คล่องระดับหนึ่งซึ่งดีกว่าระดับต้น โดยจะศึกษาว่าผู้เรียนชาวไทยที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ระดับกลางขึ้นไปในสถานการณ์การพูดคุยกับชาวญี่ปุ่นในชีวิตประจำวัน สามารถใช้คำแสดงการรับรู้มากน้อยเพียงใด ใช้คำแสดงการรับรู้กลุ่มคำใด ใช้คำแสดงการรับรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ และการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนจะส่งผลอย่างไรต่อคู่สนทนาชาวญี่ปุ่น

2. คำแสดงการรับรู้

คำแสดงการรับรู้「あいづち」เป็นสำนวนสั้นๆ ที่แสดงออกถึงการตอบรับของผู้ฟังในขณะที่การสนทนากำลังดำเนินไปอยู่

2.1 ความสำคัญของคำแสดงการรับรู้

堀口 (1997) ได้กล่าวว่า ในการสนทนาจะมีการโต้ตอบระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง บทบาทของผู้พูดกับผู้ฟังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการส่ง-รับลูกบอล (Catch Ball) โดยในการสนทนาผู้พูดจะพูดออกไปยังผู้ฟัง เปรียบได้กับการขว้างหรือส่งลูกบอลไปยังอีกฝ่าย ในขณะเดียวกันผู้ฟังต้องเตรียมที่จะฟัง และคอยส่งการตอบกลับไปยังผู้พูด โดยใช้คำแสดงการรับรู้ ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ในฐานะของการเป็นผู้ฟัง ดังตัวอย่างที่จะเห็นได้ต่อไปนี้

A：タクシーの運転手さんが一番あれですねえ。
B：　　はあ
A：車にのるとね
B：　　え
A：あのぼくがどこそこへ行ってくれちと、あれっ聞いたようなって　声でね　まずなんかわかるらしいですね。
B：　　ほー
A：んー。
A：で、あの方たちは、ほら、ああいう映画だから
B：　ええ
A：もうトラさんのファンで
B：　　ええ
A：もう盆と正月は楽しみにしていますって
B：　　ええ
A：よく言われます。
B：　　あそうー。

ที่มา: (堀口,1997: p.16-17)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาระหว่าง A กับ B โดย A มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้พูด และ B มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ฟัง B ในฐานะผู้ฟัง มีการตอบโต้กลับโดยใช้คำแสดงการรับรู้ เช่น ええ、はあ、ほー、え、あそうー เป็นต้น ที่ส่งกลับไปยัง A ที่เป็นผู้พูด และให้ผู้พูดนั้นดำเนินการสนทนาต่อไปจนกระทั่งจบการสนทนา แสดงให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของผู้พูดและผู้ฟังในการสนทนานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเปรียบเหมือนการส่ง-รับลูกบอล ซึ่งผู้ฟังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องส่งการตอบกลับโดยใช้คำแสดงการรับรู้ไปยังผู้พูดอยู่เสมอ และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การสนทนาดำเนินไปด้วยความราบรื่น

2.2 หน้าที่ของคำแสดงการรับรู้

ผู้วิจัยแบ่งหน้าที่คำแสดงการรับรู้โดยอ้างอิงงานของ 堀口 (1988, 1997) ออกเป็น 5 หน้าที่ ได้แก่ 1. แสดงว่ากำลังฟังอยู่ 2. แสดงการเข้าใจ 3. แสดงการเห็นด้วย 4. แสดงการไม่เห็นด้วย/ปฏิเสธ และ 5. แสดงอารมณ์ความรู้สึก

1) แสดงว่ากำลังฟังอยู่

หมายถึงการที่ผู้ฟังส่งสัญญาณไปยังผู้พูดว่ากำลังฟังสิ่งที่ผู้พูดพูดอยู่ และยังเป็นการส่งสัญญาณจากผู้ฟังไปยังผู้พูดว่าให้ดำเนินการพูดต่อไปจนกระทั่งจบ กลุ่มคำที่ใช้ เช่น あ系(ああ、あー)、うん系(うん、うんうん)、え系(ええ、えー)、はい系(はい、はいはい) เป็นต้น

2) แสดงการเข้าใจ

หมายถึงการที่ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการเข้าใจในเนื้อหาหรือสิ่งที่ผู้พูดถ่ายทอดออกมา กลุ่มคำที่ใช้ เช่น あ系(ああ、あー)、え系(ええ、えー)、そう系(そうですか、そっか)、本当系(なるほど、なるほどね) เป็นต้น

3) แสดงการเห็นด้วย

หมายถึงการที่ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้เพื่อส่งสัญญาณว่าเห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้พูดถ่ายทอดมายังผู้ฟังในขณะสนทนา กลุ่มคำที่ใช้ เช่น はい系(はい、はいはい)、うん系(うんうん、うーん)、まあ系(まあね、まあまあ)、そう系(そうかも、それはあるかも)、文末系(ですね、ですよね) เป็นต้น

4) แสดงการไม่เห็นด้วย/ปฏิเสธ

หมายถึงการที่ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ที่ส่งสัญญาณไปยังผู้พูดว่าตนเองฟังและเข้าใจ แต่ไม่เห็นด้วย หรือรับไม่ได้ต่อสิ่งที่ผู้พูดถ่ายทอดมาในขณะที่สนทนา กลุ่มคำที่ใช้ เช่น うん系(ううん)、うそ系(うそー、だめ)、まあ系(まあ)เป็นต้น

5) แสดงอารมณ์ความรู้สึก

หมายถึงการที่ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก เช่น ดีใจ ตกใจ ประหลาดใจ สงสัย เป็นต้น ต่อเนื้อหาหรือสิ่งที่ผู้พูดถ่ายทอดมาในการสนทนา กลุ่มคำที่ใช้ เช่น あ系(あ、あー)、え系(え、ええ)、お系(おお、おー)、はい系(はあ、は)、ふーん系(ふーん、ふんふん)、へー系(へえ、へえー)、ほー系(ほー、ほーほー)、すごい系(すごい、すごいね)、本当系(本当に、本当ですか) เป็นต้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2-4 วิชาเอกภาษาญี่ปุ่นคณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีผลสอบผ่านวัดระดับความรู้ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (JLPT) ระดับ N3 ขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 6 คน และชาวญี่ปุ่นเป็นผู้ให้ความร่วมมือเป็นคู่สนทนา จำนวน 1 คน เพศชายอายุ 22 ปี โดยเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวญี่ปุ่น

2. จัดทำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระยะเวลาในการเรียนภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ศึกษา การมีบิดา/มารดาเป็นชาวญี่ปุ่น ระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น ประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและการใช้คำแสดงการรับรู้ ความจำเป็นหรือความสำคัญของการใช้คำแสดงการรับรู้ในการสนทนา การใช้คำแสดงการรับรู้ เพื่อแสดงหน้าที่ และความสามารถของการใช้คำแสดงการรับรู้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามนี้ไปใช้จริง กับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาหลังจากการสนทนาสิ้นสุดลง

3. บันทึกการสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจำนวน 6 คน โดยสนทนากับชาวญี่ปุ่น เป็นเวลา 30 นาที ในการสนทนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสถานการณ์การสนทนาในชีวิตประจำวันเป็นหัวข้อสนทนาอิสระ เช่น การเรียน สภาพอากาศ อาหารการกิน ความชอบ งานอดิเรก เป็นต้น ประเด็นในการวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะการใช้คำแสดงการรับรู้ กลุ่มคำและหน้าที่ในการใช้คำแสดงการรับรู้ การถอดเป็นตัวอักษร ใช้วิธีตามแบบการจัดเก็บของคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางการสนทนาจากผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ของมหาวิทยาลัยนาโกย่า

4. นำผลการวิเคราะห์ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย มาเทียบกับฐานข้อมูลของชาวญี่ปุ่นจากคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางการสนทนาจากผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ของมหาวิทยาลัยนาโกย่า ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 6 ชุดข้อมูล เนื่องจากชุดข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลการสนทนาของชาวญี่ปุ่นที่มีหัวข้อการสนทนาใกล้เคียงกับหัวข้อสนทนาของงานวิจัยนี้ อีกทั้งเป็นการสนทนาระหว่างสองคน และเป็นการสนทนาระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี

4. ผลการวิจัย

ผลจากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการสำรวจนี้ เป็นเพศหญิง จำนวนรวม 6 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 2 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 3 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 1 คน เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับกลางขึ้นไป โดยมีผลสอบวัดระดับ N1 จำนวน 1 คน ระดับ N2 จำนวน 2 คน และระดับ N3 จำนวน 3 คน ทั้ง 6 คน มีระยะเวลาในการเรียน

ภาษาญี่ปุ่นมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป จำนวน 3 คน และไม่มีประสบการณ์จำนวน 3 คน ทั้ง 6 คน ไม่มีบิดา/มารดาเป็นชาวญี่ปุ่น และคิดว่าการใช้คำการแสดงการรับรู้มีความจำเป็นในการสนทนากับชาวญี่ปุ่น จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล จากบันทึกสนทนาของกลุ่มตัวอย่างระหว่างชาวไทยกับชาวญี่ปุ่น จำนวน 30 นาที โดยตัดส่วนต้นและท้ายของการสนทนาออกช่วงละ 3 นาที เนื่องจากช่วงต้นของบันทึกสนทนาเป็นการทักทายและแนะนำตัว ช่วงท้ายของบันทึกสนทนาเป็นการขอบคุณและกล่าวลา ดังนั้นส่วนที่นำมาวิเคราะห์เป็นส่วนกลางของบันทึกสนทนา รวมความยาวเป็นจำนวน 24 นาที การวิเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกการสนทนา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านปริมาณการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป 2.ด้านการใช้กลุ่มคำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป และ 3.ด้านหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปใช้

4.1 ด้านปริมาณการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป

จากการนับจำนวนการใช้คำแสดงการรับรู้จากข้อมูลของผู้เรียนชาวไทยและชาวญี่ปุ่น พบผลดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงปริมาณการใช้คำแสดงการรับรู้ของชาวไทย-ชาวญี่ปุ่น

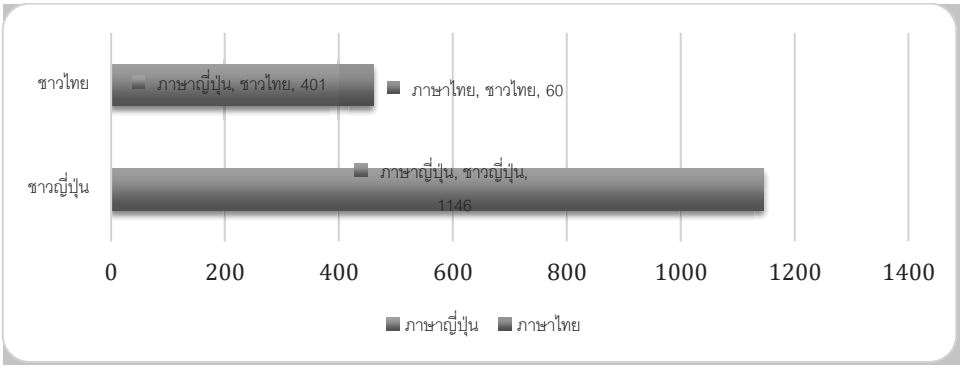

จากแผนภูมิที่1 จะเห็นได้ว่าชาวญี่ปุ่นมีการใช้คำแสดงการรับรู้ จำนวน 1,146 ครั้ง ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปมีการใช้คำแสดงการรับรู้ในการสนทนากับชาวญี่ปุ่นทั้งหมดเพียง 461 ครั้ง ใช้เป็นภาษาญี่ปุ่นจำนวน 401 ครั้ง และภาษาไทยจำนวน 60 ครั้ง เช่น คำว่า อ๋อ อ่อ เออ โอ้โห ฮะ เป็นต้น ซึ่งภาษาไทยปะปนนั้น ผู้วิจัยจำแนกจากเสียงที่กลุ่มตัวอย่างออกเสียงและดูบริบทแวดล้อมของ คำใกล้เคียงในการสนทนา ซึ่งจะพบกลุ่มเสียง “อ” เช่น อ่า อ่อ เออ เป็นต้น ซึ่ง “อ” เป็นพยัญชนะต้น และเป็นอักษรกลางชนิดคำเป็น ออกเสียงยาวในภาษาไทย ซึ่งการออกเสียงจะแตกต่างจากชาวญี่ปุ่น เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นมีเพียงแค่เสียงสูง-ต่ำ (Accent) ไม่มีการผันเสียงวรรณยุกต์ตามแบบภาษาไทย ทำให้ผู้วิจัยสามารถแยกเสียงได้ว่าเป็นภาษาไทย

เมื่อแยกดูการใช้ของผู้เรียนชาวไทยเป็นรายบุคคล พบผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง	ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น	ประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่น	จำนวนการใช้คำแสดงการรับรู้ภาษาญี่ปุ่น (ครั้ง)	จำนวนการใช้คำแสดงการรับรู้ภาษาไทย (ครั้ง)
T3	N1	มี	132	3
T2	N2	มี	79	2
T4	N2	มี	38	3
รวม			249 (62.10)	8 (13.33)
T1	N3	ไม่มี	73	25
T6	N3	ไม่มี	50	15
T5	N3	ไม่มี	29	12
รวม			152 (37.90)	52 (86.66)

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป ใช้คำแสดงการรับรู้โดยคิดเป็นร้อยละ 62.10 และพบภาษาไทยปะปนคิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยพบว่า T3 มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N1 มีการใช้คำแสดง การรับรู้มากที่สุดจำนวน 132 ครั้ง และมีภาษาไทยปะปนจำนวน 3 ครั้ง T4 มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N2 มีการใช้คำแสดงการรับรู้น้อยที่สุดในกลุ่ม โดยใช้เพียง 38 ครั้ง และมีภาษาไทยปะปนจำนวน 3 ครั้ง ส่วนกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นระยะเวลา 6 เดือน ขึ้นไป ใช้คำแสดงการรับรู้คิดเป็นร้อยละ 37.90 และพบภาษาไทยปะปนคิดเป็นร้อยละ 86.66 ทั้ง 3 คนเป็นระดับ N3 โดย T1 ใช้คำแสดงการรับรู้มากที่สุดจำนวน 73 ครั้ง และมีภาษาไทยปะปนจำนวน 25 ครั้ง T5 ใช้คำแสดงการรับรู้น้อยที่สุดในกลุ่มจำนวน 29 ครั้ง และมีภาษาไทยปะปนจำนวน 12 ครั้ง

หากพิจารณาในรายละเอียดทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งที่มี/ไม่มีประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน พบว่ามีกลุ่มตัวอย่าง 2 คน T1 และ T4 ที่มีลักษณะการใช้คำแสดงการรับรู้และภาษาไทยปะปนที่แตกต่างออกไป กล่าวคือพบว่า T1 มีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N3 ไม่มีประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป แต่สามารถใช้คำแสดงการรับรู้ค่อนข้างมากและมีภาษาไทยปะปนสูงที่สุดในกลุ่มถึงจำนวน 25 ครั้ง จากการสัมภาษณ์พบว่า T1 มีความพยายามในการฝึกฝนด้วยตนเองนอกห้องเรียนโดยการฝึกแชทสนทนาไลน์กับชาวญี่ปุ่นทำให้ใช้คำแสดงการรับรู้ได้ในปริมาณที่มากกว่า T4 T5 และ T6 และใช้ภาษาไทยปะปนมากกว่า เนื่องจากการคุ้นชินในภาษาไทย จึงทำให้มีภาษาไทยปะปนสูง ในทางกลับกัน T4 ผลจากการตอบแบบสอบถามหลังการสนทนา พบว่าไม่มีการฝึกฝนด้วยตนเองนอกห้องเรียน แต่เลือกที่จะฝึกฝนภายในห้องเรียนเท่านั้น

ถึงแม้จะมีประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นก็ตาม และผลการประเมินจากชาวญี่ปุ่น ยังพบว่า T4 นิ่งฟังเป็นส่วนใหญ่ เมื่อสนทนากับชาวญี่ปุ่น พบการใช้คำแสดงการรับรู้และมีภาษาไทยปะปนน้อย สะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจะมีประสบการณ์การใช้ชีวิต/ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป หากไม่มีการฝึกฝนเพิ่มเติมนอกห้องเรียน หรือการได้สนทนากับชาวญี่ปุ่นน้อยครั้ง ส่งผลให้ใช้คำแสดงการรับรู้ได้น้อยกว่าและมีภาษาไทยปะปนน้อยกว่ากลุ่ม ที่ไม่มีประสบการณ์

จากผลของแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างคิดว่าการใช้คำแสดงการรับรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการสนทนากับชาวญี่ปุ่น และคิดว่าใช้คำแสดงการรับรู้ แต่ความคิดเห็นดังกล่าวไม่สอดคล้องกับการใช้จริงในข้อมูลบันทึกสนทนาครั้งนี้ ซึ่งมีการใช้คำแสดงการรับรู้ปริมาณน้อยและยังมีการใช้คำแสดงการรับรู้ ภาษาแม่หรือภาษาไทยปะปน ส่งผลทำให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกไม่สบายใจและเกิดความกังวลในขณะ ที่กำลังสนทนา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ 宮永 (2013) ที่พบว่าแม้จะเป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ที่มีความสามารถระดับกลางขึ้นไป ก็ยังใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณน้อย

การที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณที่น้อย อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ที่เป็นอุปสรรคสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย เนื่องจากการสนทนาในภาษาไทย การที่ฝ่ายผู้ฟังมีแนวโน้มฟังอย่างเงียบๆ ถือว่าเป็นหนึ่งในมารยาทที่ดีของผู้ฟัง แต่ถ้าผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ในขณะที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่ อาจทำให้ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการพูดสอดแทรกได้ พฤติกรรมการนิ่งฟังอย่างเงียบๆ ถือเป็นการแสดงออกถึงการฟังโดยสำรวมมารยาท ยิ่งไปกว่านั้นยังแสดงออกถึงการตั้งใจฟัง และไม่แสดงออกถึงการพูดสอดแทรกในวัฒนธรรมไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) ซึ่งการฟังอย่างเงียบๆ นี้ยังสามารถพบได้จากมารยาทในการฟังของชาวเกาหลี (崔, 2011) และชาวจีน (劉, 2012) ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่มีวัฒนธรรมการฟังร่วมกันในลักษณะนี้ใช้คำแสดงการรับรู้ภาษาญี่ปุ่นในปริมาณน้อย

นอกจากนี้ จากงานวิจัยของ Iwasaki and Horie (1998) พบว่าวัฒนธรรมของผู้สนทนา ชาวไทยจะเป็นการพูดที่อิสระ มีรูปแบบการพูดที่กล้าแสดงออก พบการเปลี่ยนหัวข้อการสนทนาไปเรื่อยๆ การสนทนาเป็นแบบไม่พึ่งพาหรือรอคำตอบ และพบการใช้คำแสดงการรับรู้น้อย ในขณะที่วัฒนธรรมของผู้สนทนาชาวญี่ปุ่น จะแสดงพฤติกรรมการสนทนาแบบพึ่งพากัน มีการรอคู่สนทนา มีการใช้คำแสดงการรับรู้ และการสนทนายังคงต่อเนื่องและราบรื่น จากผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมมีผลทำให้รูปแบบการสนทนาแตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Aoki (2010) ที่ศึกษารูปแบบการสนทนาของชาวญี่ปุ่นและชาวไทย โดยพบผลว่ารูปแบบการสนทนาของชาวญี่ปุ่นมีลักษณะของหัวข้อการสนทนาที่ผู้พูดกับผู้ฟังสามารถเข้าร่วมสนทนาได้ มีลักษณะเป็นแบบกลุ่ม และแสดงออกถึงการสื่อสารแบบร่วมกันเป็นกลุ่มมากกว่าเป็นรายบุคคล แต่รูปแบบการสนทนาของชาวไทยมีลักษณะแบบรายบุคคลหรือปัจเจกบุคคล อีกทั้งชาวไทยมีการใช้คำหรือสำนวนที่สร้างบรรยากาศการสนทนาให้มีความสนุกสนาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย และผู้พูดมีลักษณะที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ฟัง โดยการเปิดเผยตัวตนและมีการยืนยันเกี่ยวกับทัศนคติความคิดของตนเองในขณะที่กำลังสนทนากับผู้อื่น จะเห็นได้ว่า การที่รูปแบบการสนทนาของชาวญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นแบบกลุ่ม ผู้พูดกับผู้ฟังสามารถเข้าร่วมสนทนา ในหัวข้อนั้นได้ สะท้อนให้เห็นถึงการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้ฟังซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการสนทนาของ ชาวไทย

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มที่มีประสบการณ์การศึกษาแลกเปลี่ยนระยะยาว ณ ประเทศญี่ปุ่น พบการใช้คำแสดงการรับรู้โดยคิดเป็นร้อยละ 62.10 มากกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ และมีภาษาไทยปะปนคิดเป็นร้อยละ 13.33 น้อยกว่ากลุ่มไม่มีประสบการณ์ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ 許 (2013) ที่พบว่าหลังจากที่ผู้เรียนชาวฮ่องกงมีโอกาสไปแลกเปลี่ยน (9-10 เดือน) ที่ประเทศญี่ปุ่น ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะใช้คำแสดงการรับรู้ในความถี่ที่เพิ่มขึ้น และใช้รูปแบบหลากหลายมากขึ้น กล่าวได้ว่าประสบการณ์แลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยทางด้านความสามารถภาษาญี่ปุ่น เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียนใช้คำแสดง การรับรู้ในการสนทนาจำนวนน้อย จากการสอบถามพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีข้อจำกัดทางภาษาในเรื่องของคำศัพท์ อีกทั้งยังขาดการฝึกฝนการใช้คำแสดงการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจถึงสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่ และไม่ทราบถึงคำแสดงการรับรู้ในภาษาญี่ปุ่นมากเพียงพอ ส่งผลทำให้ใช้คำแสดงการรับรู้ในการสนทนาได้ในปริมาณน้อย

นอกจากนี้ในการสนทนากับชาวญี่ปุ่น ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปมีการใช้คำแสดงการรับรู้ที่เป็นภาษาแม่หรือภาษาไทยปะปนในการสนทนา ตัวอย่างเช่น คำว่า อ๋อ โห โอ้โห อ่อ เออ ฮะ เป็นต้น ส่งผลให้คู่สนทนาชาวญี่ปุ่นรู้สึกอึดอัด และเกิดความไม่สบายใจต่อคำแสดงการรับรู้ที่เป็นภาษาไทย เนื่องจากคู่สนทนาไม่เข้าใจความหมาย ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปไม่ได้ตระหนักว่าการใช้ภาษาไทยปะปนจะเป็นปัญหาแต่อย่างใด เพราะคิดว่าชาวญี่ปุ่นที่มาเป็นคู่สนทนาอาศัยอยู่ในประเทศไทย จึงน่าจะพอเข้าใจคำแสดงการรับรู้ในภาษาไทยได้บ้าง และด้วยความคุ้นชินกับคำแสดงการรับรู้ในภาษาไทยจึงทำให้เผลอพูดคำแสดงการรับรู้ภาษาไทยออกไป สอดคล้องกับ カウィター (2012)ที่พบว่านอกจากผู้เรียนชาวไทยจะใช้คำแสดงการรับรู้ปริมาณน้อย ยังพบการใช้คำแสดงการรับรู้ที่เป็นภาษาไทยปะปนในการสนทนาด้วย ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นเกิดความรู้สึก ไม่สบายใจและเกิดความรู้สึกทางลบกับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

4.2 การใช้กลุ่มคำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป

จากผลการบันทึกข้อมูลการสนทนาระหว่างชาวไทยกับชาวญี่ปุ่น พบว่าชาวไทยมีการใช้กลุ่มคำแสดงการรับรู้หลากหลายรูปแบบเช่นเดียวกับชาวญี่ปุ่น ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการใช้กลุ่มคำแสดงการรับรู้ในการสนทนาระหว่างผู้เรียนชาวไทยกับชาวญี่ปุ่น

กลุ่มคำแสดงการรับรู้	ชาวไทย		ชาวญี่ปุ่น	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
うん系	116	29.00	564	49.21
あ系	89	22.19	85	7.41
はい系	61	15.21	36	3.14
そう系	59	14.71	166	14.48
へえ系	20	5.00	15	1.30
繰り返し	19	4.74	34	2.97
本当系	8	0.20	48	4.19
文末系	7	1.74	11	0.95
すごい系	6	1.50	5	0.44
お系	6	1.50	3	0.03
うそ系	4	1.00	41	3.57
ほー系	3	0.75	2	0.24
いい系	2	0.50	13	1.13
え系	1	0.24	47	4.10
ふん系	0	0.00	69	6.02
まあ系	0	0.00	7	0.61
รวม	401	100.00	1,146	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มคำที่ผู้เรียนชาวไทยใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ うん系 (ร้อยละ 29) あ系 (ร้อยละ 22.19) และ はい系 (ร้อยละ 15.21) เป็นกลุ่มคำที่ใกล้เคียงกับภาษาไทย เช่น อือ อืม อ่า ฮะ เป็นต้น ส่วนชาวญี่ปุ่น ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ うん系 (ร้อยละ 49.21) そう系 (ร้อยละ 14.48) และ あ系 (ร้อยละ 7.41) ซึ่งผู้เรียนภาษาชาวไทยระดับกลางสามารถใช้กลุ่มคำของคำแสดงการรับรู้ที่หลากหลายและมีความแตกต่างจากชาวญี่ปุ่นโดยพบกลุ่มคำ うん系 ทั้งผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและชาวญี่ปุ่นใช้เป็นจำนวนมากที่สุด ส่วนลำดับต่อมาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยพบกลุ่มคำ あ系 ซึ่งแตกต่างจากชาวญี่ปุ่นที่พบกลุ่มคำ そう系 มากเป็นลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยพบกลุ่มคำ はい系 แต่ชาวญี่ปุ่นกับพบกลุ่มคำ あ系

นอกจากนี้ กลุ่มคำที่ผู้เรียนใช้มากยังเป็นกลุ่มคำที่พบบ่อยในหนังสือเรียนชั้นต้น จากการคาดคะเนสาเหตุที่ทำให้เกิดผลดังกล่าวเกิดจากการถ่ายโอนจากการฝึกฝน ผ่านการฝึกฝนตามหนังสือ

แบบเรียนและการเรียนรู้ภายในห้องเรียน ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มคำ うん系 ซึ่งสามารถพบได้ในหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการกำลังฟังอยู่ และหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการเห็นด้วย เช่น うん、うん うん กลุ่มคำ あ系 ซึ่งสามารถพบได้ในหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการกำลังฟังอยู่และหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการเข้าใจ เช่น ああ、あっ กลุ่มคำ はい系 ซึ่งสามารถพบได้ในหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการกำลังฟังอยู่และหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการเห็นด้วย เช่น はい、はいはい ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่ผู้เรียนพบเห็นบ่อยครั้งในหนังสือเรียน หนังสือบทสนทนา นอกจากนี้กลุ่มคำดังกล่าวเป็นกลุ่มคำที่ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้และคุ้นชินจากการเรียนในภาษาญี่ปุ่นชั้นต้น ตัวอย่างเช่น การใช้ はい ในฐานะคำตอบรับที่มีความหมาย ครับ/ค่ะ และหนังสือสนทนาต่างๆ ที่มีการใช้ うん ในบทสนทนา จากที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปใช้คำแสดงการรับรู้ที่พบบ่อยตามหนังสือแบบเรียนต่างๆ เช่น ああ、え、ええ、そうですか、そうそう ซึ่งเห็นได้จากหนังสือแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นมินนะโนะนิฮงโกะ หนังสือแบบเรียนอะกิโกะ หนังสือแบบเรียนมารุโกโตะ เป็นต้น

การถ่ายโอนทางภาษาและการถ่ายโอนจากการฝึกฝน ทำให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ เกิดจากการจดจำและนำมาใช้จริงได้ง่าย ทำให้เกิดความสะดวกสบายต่อผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดที่ทำให้ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ได้เพียงแค่คำที่ใกล้เคียงภาษาไทยและพบบ่อยในตำราเรียนเท่านั้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้กลุ่มคำได้หลากหลายมากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นนอกห้องเรียนน่าจะเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสสนทนากับชาวญี่ปุ่น เช่น การสนทนาโดยใช้โปรแกรมสนทนาออนไลน์ (ไลน์ สไกป์) เพราะนอกจากจะช่วยทำให้สามารถใช้คำแสดงการรับรู้ได้มากขึ้น ยังช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถใช้คำได้หลากหลาย ดังผลการศึกษาของ 船戸 (2017) ที่พบว่าในช่วงแรกที่เริ่มสนทนากับชาวญี่ปุ่น ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้น้อยและมักใช้คำแสดงการรับรู้แบบคำเดียว เช่น はあ、ふーん เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากชาวญี่ปุ่นที่มีลักษณะการใช้คำแสดงการรับรู้แบบผสมในการสนทนา เช่น へえー すごいね、うん いいですね เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นยังใช้การหัวเราะ ยิ้ม และใช้คำแสดงการรับรู้ที่เป็นการแสดงอารมณ์ ความคิดเห็น เช่น へえー、ほー、ああ、まあ ในปริมาณน้อย แต่หลังจากผ่านไป 12 สัปดาห์ ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะใช้คำแสดงการรับรู้เพิ่มมากขึ้นและมีลักษณะการใช้คำแสดงการรับรู้คล้ายชาวญี่ปุ่นมากขึ้น

4.3 หน้าที่ของการใช้คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไป

หน้าที่ของการใช้คำแสดงการรับรู้ที่กลุ่มตัวอย่างใช้ปรากฏผลดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงการใช้คำแสดงการรับรู้ของชาวไทยจำแนกตามหน้าที่

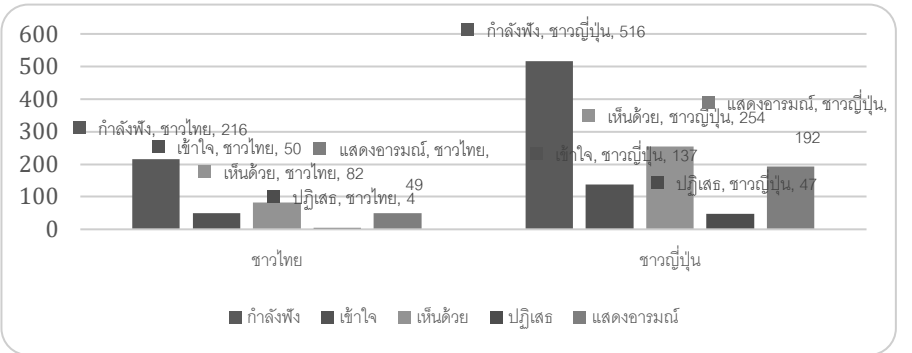

จากแผนภูมิที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนชาวไทยใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่กำลังฟังอยู่ จำนวน 216 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 54 หน้าที่ด้านการเห็นด้วย จำนวน 82 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20 หน้าที่ด้านการเข้าใจ จำนวน 50 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13 หน้าที่ด้านการแสดงอารมณ์ความรู้สึก จำนวน 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12 และหน้าที่แสดงการปฏิเสธ จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับสำหรับชาวญี่ปุ่น ใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่กำลังฟังอยู่ จำนวน 516 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45 หน้าที่ด้านการเห็นด้วย จำนวน 254 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22 หน้าที่ด้านการเข้าใจ จำนวน 137 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12 หน้าที่ด้านการแสดงอารมณ์ความรู้สึก จำนวน 192 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17 และหน้าที่แสดงการปฏิเสธ จำนวน 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาพบว่าหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ 3 ลำดับแรก หน้าที่ด้านการกำลังฟังอยู่เป็นหน้าที่ที่ใช้มากที่สุด หน้าที่นี้เป็นการส่งสัญญาณบอกผู้พูดว่ากำลังฟังอยู่ ให้ผู้พูดๆ ต่อไปได้ น่าจะเป็นหน้าที่ที่เรียนรู้ได้ง่ายสำหรับผู้เรียน เนื่องจากผลการศึกษาของ 村田 (2000) ก็พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวอังกฤษก็ใช้หน้าที่นี้มากที่สุด รองลงมาเป็นหน้าที่ด้านการเห็นด้วย และหน้าที่ด้านการเข้าใจ ตามลำดับ ดังตัวอย่างดังนี้ โดยผู้วิจัยจะบรรยายผลแค่ 3 หน้าที่แรก

1) หน้าที่ของการใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการกำลังฟังอยู่

ผู้เรียนใช้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54 หน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการกำลังฟังอยู่ หมายถึง การที่ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ เพื่อเป็นการส่งสัญญาณไปยังผู้พูด โดยแสดงออกถึงการกำลัง ฟังอยู่ ในขณะที่ผู้พูดกำลังพูด แต่ไม่รวมการแสดงการเข้าใจและให้ผู้พูดดำเนินการพูดต่อไป เช่น うん、はい、ああ、うんうん เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้ของผู้เรียนชาวไทย
ตัวอย่างที่ 1 :

J1-1 : それで、タイ選んだ理由はなんか僕の大学の留学生はすごい。お金のえんどとかもすごいよかったんで、（うん）予定はなんか将来、海外で一回暮らしてみたいというちょっと夢だったんで、（うん）その あっ、これ このせいどで海外で暮らせると思って、それ中でなんか東南アジアは面白そうなと思って、先輩にきいたら、タイが タイがいいで
T1-1 : タイに来たあとは タイはどうですか。

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปมีการใช้คำแสดง การรับรู้ในหน้าที่ด้านการกำลังฟังอยู่ในการสนทนากับชาวญี่ปุ่น เช่น うん、うんうん、はい เป็นต้น และพบการใช้ในลักษณะที่มีการพูดสอดแทรกระหว่างที่ชาวญี่ปุ่นกำลังพูด และส่งสัญญาณให้ชาวญี่ปุ่นดำเนินการพูดต่อไป ดังตัวอย่างที่ 1 : J1-1 และตัวอย่างที่ 2 : J1-2 แต่อย่างไรก็ตามปริมาณการใช้ คำแสดงการรับรู้ของผู้เรียนชาวไทยอยู่ในปริมาณต่ำเมื่อเทียบกับชาวญี่ปุ่น

2) หน้าที่ของการใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการเห็นด้วย

ผู้เรียนใช้เป็นลำดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 20 หน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการเห็นด้วย หมายถึง การที่ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ที่ส่งไปยังผู้พูดเป็นการส่งสัญญาณว่า กำลังฟังอยู่ เข้าใจ และ เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้พูดถ่ายทอดมายังผู้ฟังในขณะสนทนา เช่น はいはい、そうそう、うん เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้ของผู้เรียนชาวไทย
ตัวอย่างที่ 1

T1-1: 何で（はい、そうです。อ๋อ 何で、（はい）どうして知りたい（はい）うん、昔の（はい）恋人は（はい）日本人なので、（ああ、はい）可愛い女が（はい）好き（ああ）でも、日本人の男は（はい）　大体の日本人は日本人だけ
J1-1 :ああ、外国の人と　（うん、はい）確かに　なんかそんなに知り合う機会がなかった。知り合う機会があまりないと思います。そんなにさわんないと思います。（うん）なんかどっちがいいとかそういうのもないと思います。それが理由で日本語を始めたんですか。

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่ด้านการเห็นด้วยได้ เช่น うん、はい、はいはい、そうですそうです เนื่องจากผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ชาวญี่ปุ่นพูด จึงเห็นด้วยกับความคิดหรือสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นพูด ดังตัวอย่างที่ 1 : J1-1 และตัวอย่างที่ 2 :J1-2

แต่อย่างไรก็ตามจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่ามีบางครั้งที่ผู้เรียนชาวไทยไม่ได้ใช้ คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการเห็นด้วย เนื่องจากชาวญี่ปุ่นมีการเว้นจังหวะ เพื่อขอความเห็นจากผู้เรียน แต่ไม่พบการใช้งานคำแสดงการรับรู้ในหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการเห็นด้วยในขณะสนทนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

J1-1: なんか、タープラチャンの人はみんなセントラルに行きます。
T6-1: ああ。ここ色々な場所行けるから。でも、FUTURE PARK しかないですけど、（ああ）
J1-2: なんか、みんな寮に住んでるんですね。なんか、学生の活動いっぱいあると聞きます。クラブとか入ってるんですか。クラブ入ってますか。
T6-2: 私は入ってないです。（入っていない。そうなんです）私もなんか、スポーツが苦手で（はい）音楽も（はい）だめですけど。（はい）
J1-3: ああ、そうなんです。どのぐらいの人入ってるんですか。あのう、クラブに。半部ぐらいです。

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสนทนาระหว่างผู้เรียนชาวไทยกับชาวญี่ปุ่นเกี่ยวกับเรื่องการ เข้าชมรมหรือกิจกรรมของนักศึกษา ในช่วง J1-2 ที่ชาวญี่ปุ่นพูดมีลักษณะการเว้นระยะเวลา หรือทิ้งช่วงเวลาระหว่างประโยค ทั้งหมดจำนวน 2 ครั้ง หลังประโยคみんな寮に住んでるんですね。และ 学生の活動いっぱいあると聞きます。เพื่อที่จะขอการยืนยันข้อมูลจากผู้เรียน และขอการเห็นด้วยจากผู้เรียนชาวไทยว่าสภาพการใช้ชีวิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นไปตามที่ตนเองคิดหรือไม่ ทั้งยังสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เรียนโดยถามว่า クラブとか入ってるんですか。แต่ผู้เรียนอาจไม่ได้สังเกตหรือไม่รู้ตัวว่าชาวญี่ปุ่นมีการเว้นระยะเพื่อรอคำแสดงการรับรู้จากผู้เรียน สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่แสดงการเห็นด้วย เนื่องจากอาจไม่เข้าใจในเนื้อหาหรือหรือไม่ทราบถึงสิ่งที่ผู้พูดต้องการถ่ายทอด

3) หน้าที่ของการใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการเข้าใจ

ผู้เรียนใช้เป็นลำดับที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 13 ผู้ฟังใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการเข้าใจ หมายถึงการที่เข้าใจในเนื้อหาหรือสิ่งที่ผู้พูดถ่ายทอดออกมายังผู้ฟังในขณะที่กำลังฟังอยู่ เช่น ああ、ええ、はい、そうですか เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้ของผู้เรียนชาวไทย

ตัวอย่างที่ 1

T4-1 ： 今私（はい）が決めたのは標準語です。
J1-1 ： でも、関西弁、僕のお父さんはずっと関西弁。（そうですか）仕事でも使ってます。ほとんどの人そのまま使ってると思います。

จากตัวอย่างข้างต้นของผู้เรียนชาวไทย พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปมีการใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการเข้าใจ เช่น そうですか、ああ เป็นต้น อีกทั้งผู้เรียนมักใช้คำแสดงการรับรู้หน้าที่แสดงออกถึงการเข้าใจควบคู่ไปกับคำแสดงการรับรู้ที่แสดงออกถึงการกำลังฟังอยู่ กล่าวคือ ผู้เรียนจะใช้หน้าที่กำลังฟังในขณะที่ยังไม่เข้าใจเนื้อหาที่ผู้พูดกำลังพูด และต่อมาจะใช้หน้าที่แสดงออกถึงการเข้าใจตามมาภายหลัง ดังตัวอย่างที่ 2 : J1-1,J1-2 ที่ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ うん、うんん แสดงหน้าที่กำลังฟังอยู่ และต่อมาผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ ああ เพื่อแสดงว่าเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้ยิน สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่แสดงถึงการเข้าใจได้อย่างถูกต้องกับสถานการณ์ และมีลักษณะการใช้ที่คล้ายคลึงกับชาวญี่ปุ่น

หากพิจารณาหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านต่างๆ แล้วทุกหน้าที่ล้วนมีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ฟังแสดงออกเพื่อสื่อสารไปยังผู้พูด ซึ่งจัดว่าเป็นมารยาทในฐานะผู้ฟังที่ดีในการสนทนา อันจะทำให้การสนทนานั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่น (Makino et al, 1997) ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่อื่นๆ ได้มากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ

แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ชาวญี่ปุ่นที่ให้ความร่วมมือ พบว่าผู้เรียนชาวไทย ใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณน้อย ใช้ภาษาแม่ปะปน และยังพบการใช้งานที่ไม่เหมาะสมกับหน้าที่ โดยเฉพาะหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการไม่เห็นด้วย/ปฏิเสธ ตัวอย่างเช่น

J1-1 ： 日本で働く場合
T1-1 ： そうですね。日本語の会社員　日本語の会社と働きたいです。（ああ、そうなんです。）その仕事しなかったら、（はい）フリーランス　会社で働き（はい）会社で働きませんが、（はい）どういう意味か、難しい。
J1-2 ： ファイナンス　お金のほうか。お金のほうですか。あのう金融機関ですか。あのう、経済とかのほうですか。
T1-2 ： 自由で働く。
J1-3 ： ああ、フリーランス、でも、フリーランスは色々じゃないですか。

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาระหว่างชาวไทยกับชาวญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่าชาวญี่ปุ่นไม่เข้าใจความหมายคำว่า フリーランス ที่ผู้เรียนชาวไทย T1-1พูดออกไป ชาวญี่ปุ่นจึงคาดเดาว่าเป็นคำใดในภาษาญี่ปุ่น แต่ในขณะที่ชาวญี่ปุ่นพูดคำศัพท์อื่นออกมา เพื่อถามผู้เรียนว่าใช่หรือไม่ โดยมีการเว้นช่วงระยะเวลาจำนวนทั้งหมด 3 ครั้ง หลังจากพูดว่า 1. ファイナンス 2. お金のほうか。3. あのう金融機関ですか。แต่ผู้เรียนชาวไทยไม่ใช้คำแสดงการรับรู้ที่แสดงหน้าที่การปฏิเสธ จะเห็นได้จากช่วงการสนทนา J1-2 ที่ชาวญี่ปุ่นพูดอยู่คนเดียวโดยผู้เรียนชาวไทยฟังอย่างเงียบๆ โดยไม่มีส่วนร่วม ส่งผลให้การสนทนาในช่วงดังกล่าวไม่ราบรื่น

นอกจากคำแสดงการรับรู้ที่เป็นวัจนภาษา ยังพบว่าผู้เรียนชาวไทยมีการใช้อวัจนภาษา ที่แสดงการรับรู้ เช่น การมองหรือสบตา การพยักหน้า ในปริมาณน้อย ซึ่งชาวญี่ปุ่นคาดหวังการใช้ อวัจนภาษาควบคู่ไปกับคำแสดงการรับรู้จากคู่สนทนา แต่ผู้เรียนชาวไทยยังไม่สามารถใช้คำแสดงการรับรู้ควบคู่ไปกับอวัจนภาษาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังพบการจ้องมองตาคู่สนทนา เป็นการแสดงออก ทางอวัจนภาษาที่ทำให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกอึดอัดในขณะสนทนา นอกจากนี้ในส่วนของการใช้คำแสดงการรับรู้ ที่ไม่เหมาะสมในการสนทนา ส่งผลทำให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกอึดอัดเช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่า แม้จะเป็นผู้เรียนที่มีความสามารถภาษาญี่ปุ่นระดับกลางขึ้นไป ก็ยังมีปัญหาในการใช้คำแสดงการรับรู้ในการสนทนากับชาวญี่ปุ่น

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณน้อย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าการใช้คำแสดงการรับรู้มีความสำคัญและมีความจำเป็นที่ต้องใช้อยู่เสมอ แต่เมื่อสนทนาจริงกลับพบว่ามีการใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณที่น้อย การที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณที่น้อย อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรคสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย เนื่องจากพฤติกรรมการนิ่งฟังอย่างเงียบๆ ถือเป็นการแสดงออกถึงการฟังโดยสำรวมมารยาท

5.2 ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ที่เป็นภาษาแม่หรือภาษาไทยปะปน

ผู้เรียนชาวไทยมีการใช้คำแสดงการรับรู้ที่เป็นภาษาแม่หรือภาษาไทยปะปนในการสนทนา ตัวอย่างเช่น คำว่า อ๋อ โห โอ้โห อ่อ เออ ฮะ เป็นต้น ส่งผลให้คู่สนทนาชาวญี่ปุ่นรู้สึกอึดอัด และเกิดความไม่สบายใจต่อคำแสดงการรับรู้ที่เป็นภาษาไทย เนื่องจากคู่สนทนาไม่เข้าใจความหมาย โดยกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์แลกเปลี่ยน ณ ประเทศญี่ปุ่น และมีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นจำกัดจะมีการใช้ภาษาไทยปะปนมากกว่า

5.3 ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ที่มีรูปแบบที่ใกล้เคียงภาษาไทยและใช้คำแสดงการรับรู้ที่ปรากฏในตำราเรียน

ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับกลางขึ้นไปใช้คำแสดงการรับรู้ที่มีรูปแบบที่ใกล้เคียงภาษาไทยและใช้คำแสดงการรับรู้ที่ปรากฏในตำราเรียนเป็นจำนวนมาก อาจเป็นเพราะอิทธิพลจากการถ่ายโอนทางภาษาและการถ่ายโอนจากการฝึกฝน ซึ่งในเบื้องต้นช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ได้ในระดับหนึ่ง

5.4 ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการกำลังฟังอยู่มากที่สุด

จากผลการศึกษาพบว่าหน้าที่ของคำแสดงการรับรู้ด้านการกำลังฟังอยู่ เป็นหน้าที่ที่ใช้ มากที่สุด หน้าที่นี้เป็นการส่งสัญญาณบอกผู้พูดว่ากำลังฟังอยู่ ให้ผู้พูดๆ ต่อไปได้ น่าจะเป็นหน้าที่ที่เรียนรู้ได้ง่ายสำหรับผู้เรียน นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ในหน้าที่อื่นๆ ได้มากขึ้น

5.5 ข้อเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่าแม้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะมีความรู้ระดับกลางแล้วก็ตาม แต่ด้วยเรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่ทำให้รูปแบบการสนทนาของไทยและญี่ปุ่นต่างกัน รวมถึงข้อจำกัด ด้านภาษาและโอกาสในการใช้ภาษาญี่ปุ่นสนทนากับชาวญี่ปุ่น ทำให้ผู้เรียนใช้คำแสดงการรับรู้ในปริมาณน้อย ดังนั้นสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นนอกประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาญี่ปุ่นน้อยกว่าผู้เรียนที่อยู่ที่ญี่ปุ่น การเรียนรู้ด้วยตนเองนอกเหนือจากห้องเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาภาษาญี่ปุ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการสื่อสารและการใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการสอบถามเรื่องช่องทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ทราบว่าแม้จะเป็นนอกเวลาเรียน ผู้เรียนชาวไทยก็เลือกที่จะเรียนรู้จากหนังสือเรียน และจะเห็นได้ว่าช่องทางที่ผู้เรียนชาวไทยใช้มีแนวโน้มไม่ต่างจากอดีตมากนัก โดยพบว่าผู้เรียนฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่น ฝึกออกเสียงจากสื่อทางอินเตอร์เน็ต และค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นนอกเหนือจากที่อาจารย์สอนเป็นบางครั้ง และหาเพื่อนที่เป็นชาวญี่ปุ่นทางอินเตอร์เน็ตเพื่อฝึกทักษะภาษาญี่ปุ่นน้อยครั้ง (กนกและคณะ, 2559) และจากการสอบถามผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่จะใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงมากกว่าการใช้เรียนและการฝึกฝนภาษาญี่ปุ่น การเรียนรู้การใช้คำแสดงการรับรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียน นอกจากหนังสือเรียนซึ่งมีข้อมูลจำกัด และหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้คำแสดงการรับรู้ในไทยก็มีอยู่ไม่มาก ผู้สอนควรแนะนำและส่งเสริมผู้เรียนให้ใช้ช่องทางอื่นๆ เช่น เว็บไซต์ ยูทูป ดีวีดีภาพยนตร์ โปรแกรมสนทนาออนไลน์ต่างๆ เนื่องจากปัจจุบันนี้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ต่างๆ ได้ง่าย ทั้งยังมีงานวิจัยที่ศึกษาและยืนยันผลว่าแม้ผู้เรียนจะไม่มีโอกาสไปศึกษาภาษาญี่ปุ่นที่ประเทศญี่ปุ่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น สนทนาทางโทรศัพท์กับชาวญี่ปุ่น (柳, 2003) สนทนากับชาวญี่ปุ่นโดยใช้โปรแกรมสไกป์ (船戸, 2017) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้คำแสดงการรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *มารยาทในการฟัง.* สืบค้น 20 ธันวาคม 2562, จาก https://www.m-culture.go.th/young/ewt_news.php?nid=350

กนก รุ่งกีรติกุล และคณะ, (2559) *ทัศนคติ พฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.* วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 38 ฉบับที่ 2, หน้า 247-280

Aoki Ataya (2010) R*apport Management in Thai and Japanese Social Talking during Group Discussion.* International Pragmatics Association. Vol.20 No.3, pp. 289-313

Iwasaki Shoichi and PreeyaIngkaphiromHorie (1998) *The 'Northridge Earthquake' Conversations: Conversational Patterns in Japanese and Thai and their Cultural Significance.*Discourse and society. Vol.9 No.4, pp. 502-529

Makino, S., Hatasa, Y., &Hatasa, K. (1997) *Nakama: Japanese communication, culture.* context. Boston: Houghton Mifflin.

カウィター・フォーンサターポーン(2012) 「タイ人日本語学習者のあいづちの使用実態　と使用上の問題―初中級レベルの高校生の調査より」チュラーロンコーン大学文学部東洋言語学科修士論文.

船戸はるな(2017)「継続的なチャットによる日本語学習者の相づちの使用の変化 」『玉川大学リベラルアーツ学部研究紀要 』玉川大学リベラルアーツ学部, Vol. 11, pp. 19-28.

堀口純子(1988)「コミュニケーションにおける聞き手の言語行動」『日本語教育』日本語教育学会, Vol. 64, pp. 13-26. 堀口純子(1997)『日本語教育と会話分析』くるしお出版.

水谷信子(1983)「あいづちと応答」『講座日本語の表現 3話しことばの表現』筑摩書房

宮永愛子(2013)「日本語学習者の相づち表現の分析 : 接触場面の雑談データをもとに」『金沢大学留学生センター紀要』金沢大学留学生センター, Vol. 16, pp. 31-43.

村田晶子(2000)「学習者のあいづちの機能分析--「聞いている」という信号, 感情・態度の表示, そしてturn-takingに至るまで」『世界の日本語教育. 日本語教育論集』Vol. 10, pp. 241-260.

許夏玲(2013) 「短期交換留学生に見られる日本語能力の変化とその学習環境」『東京学芸大学紀要. 総合教育科学系』東京学芸大学学術情報委員会, Vol. 64, pp. 359-366.

柳川子(2003)「日本語学習者を対象とした相づち研究の概観 」『言語文化と日本語教育』日本言語文化学研究会, pp. 148-161.

劉丹丹(2012)「勧誘会話における中日あいづちの対照研究」『香港城市大学. 第九回国際
日本語教育・日本研究シンポジウム』香港城市大学, 24-25日11月2012年

崔ハナ(2011)「日本人と韓国人のあいづち比較--あいづちの頻度、タイミング、機能について」『国文目白』日本女子大学文学研究科, Vol. 64, pp. 359-366.

Received: 31 / 3 / 2563
Revised: 4 / 4 / 2563
Accepted: 10 / 5 / 2563